

Philonthus micantoides BENICK et LOHSE, 1956 i *Gyrophaena williamsi* STRAND, 1935 (Coleoptera, Staphylinidae) – gatunki nowe dla fauny Polski

Philonthus micantoides BENICK et LOHSE, 1956 and *Gyrophaena williamsi* STRAND, 1935 (Coleoptera, Staphylinidae) – species new to the Polish fauna

BERNARD STANIEC

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT. *Philonthus micantoides* BENICK et LOHSE collected in Klarów, Milejów, Jaszczów, Białka near Lublin (Wyżyna Lubelska) and Korhynie near Tomaszów Lub. (Roztocze). *Gyrophaena williamsi* STRAND collected in Zawadówka and near Długie Lake in the Poleski National Park. Both species are new to the Polish fauna.

W Europie środkowej z rodzaju *Philonthus* CURTIS, 1829 stwierdzono dotychczas 83 gatunki, spośród których 62 wykazano z Polski (BOROWIEC, 1991; LOHSE, LUCHT, 1989; LUCHT, 1987; STANIEC, 1994). Są to srenie lub duże, dobrze poznane chrząszcze (w porównaniu z innymi krajowymi kusakowatymi), zaliczane do podrodziny *Staphylininae*. Zasadlają najczęściej rozkładające się szczątki organiczne, ściółkę leśną oraz nory drobnych ssaków, gdzie polują na larwy muchówek oraz inne bezkręgowce. Duża jednolitość tego rodzaju pod względem budowy morfologicznej sprawia, że prawidłowe rozróżnienie większości gatunków jest możliwe jedynie poprzez porównanie ich aparatów kopulacyjnych.

Philonthus micantoides BENICK et LOHSE, 1955

Wymieniony gatunek ma wymagania ekologiczne i wygląd bardzo podobny do wykazanego z Polski *Ph. micans* (GRAVENHORST, 1802). Przez KOCHA (1989) jest określony jako stenotop, hygrophil, paludicol i phytodetricol. Spotykany na szlamistych pobrzeżach wód, terenach bagiennych i w innych wilgotnych środowiskach. Dotychczas był on notowany z Niemiec, Czech, Słowacji i krajów Beneluxu (LUCHT, 1987). W Polsce jeszcze nie stwierdzony, przypuszczalnie dlatego, że nie był odróżniany od bliźniaczego *Ph. micans* (BURAKOWSKI i in., 1980).

Różnice między wymienionymi wyżej gatunkami dotyczą:

- budowy aparatu kopulacyjnego samca, który u *Ph. micantoides* jest bardziej ścięty i szerszy w części szczytowej niż u *Ph. micans*;
- barwy przedplecza, pozbawionego żółtego, mieniającego się połysku u *Ph. micantoides*, a z takim połyskiem u drugiego wymienionego gatunku;
- barwy tergitów odwłokowych, które są jednolicie czarne u *Ph. micantoides*, natomiast jasne w tylnej części u *Ph. micans* (SZUJECKI, 1980; LOHSE, 1964).

Spośród 16 osobników zebranych przez autora na terenie środkowo-wschodniej Polski i wstępnie oznaczonych jako *Ph. micans*, po szczegółowej analizie morfologicznej 8 z nich zaliczono do *Ph. micantoides*. Jego stanowiska podano poniżej.

- Wyżyna Lubelska, Klarów (FB37), 23 IX 1984, 1 ex., 20 X 1984, 1 ex., 4 X 1985, 1 ex., 20 X 1985, 1 ex., 16 X 1994, 1 ex., Międzybóże (FB37), 25 VIII 1985, 1 ex., Jaszczów (FB37), 27 X 1985, 1 ex., Białka (FB47), 12 VI 1994, 1 ex.,
- Roztocze, Korhynie (FA88), 2 IV 1994, 1 ex.

W miesiącach letnich (VI–VIII) łowiono tego kusaka na turzycowiskach i obrzeżach zbiorników wodnych za pomocą sita entomologicznego oraz czerpaka. Jesienią i wczesną wiosną (IX, X, IV) wysiewano go ze ściółki suchych borów sosnowych i mieszanych, co jest związane z zimową migracją tego kusaka z terenów wilgotnych na terenie o mniejszej wilgotności podłoża.

Chrząszcze z rodzaju *Gyrophana* MANNERHEIM, 1832 (z podrodziny *Aleocharinae*) żerują na różnych gatunkach grzybów kapeluszowych (KOCH, 1989). Często występują bardzo licznie, nawet do kilkuset osobników na jednym owocniku. Są to bardzo drobne kusaki, osiągające długość 1–3 mm. Ich ciało jest krótkie i szerokie, a jego powierzchnia silnie błyszcząca. W ubarwieniu dominują różne kombinacje barwy żółtej, brązowej, brązowej i czarnej. Przy oznaczaniu gatunków z tego rodzaju niezbędne jest porównanie aparatów kopulacyjnych oraz szóstych tergitów odwłokowych samców. Dotychczas na obszarze Europy środkowej stwierdzono występowanie 25 gatunków, spośród których 17 wykazano z Polski (BURAKOWSKI i in., 1981; LUCHT, 1987).

Gyrophana williamsi STRAND, 1935

Wymieniony chrząszcz jest związany z biotopami leśnymi, gdzie obserwowano jego żerowanie na rycerzyku czerwonołotym *Tricholomopsis rutilans* (SCHAEFF.: FR.) SING. Określany jest jako eurytop, silvicol, mycetobiont i agaricol (KOCH, 1989). Do tej pory wymieniany był z Niemiec, Czech, Słowacji, Austrii, Szwajcarii, krajów Beneluxu, Danii oraz Szwecji (LUCHT, 1987). Odkryte przez autora stanowiska znajdują się na obszarze środkowo-wschodniej Polski.

- Poleski Park Narodowy, Zawadówka (FB49), 22 VI 1994, 1 ex., złowiony w monokulturze sosnowej razem z kilkudziesięcioma osobnikami *G. affinis* (SAHLBERG, 1831) na klejku lepkiem *Chroogomphus rutilans* (SCHAEFF.: FR.) O.

K. MILLER, okolice Jeziora Długiego, ols (FB49), 15 IX 1994, 78 exx. Opis wyglądu zewnętrznego, ryciny przedstawiające aparat kopulacyjny oraz piąty i szósty tergity odwłokowy samca zamieszcza LOHSE (1974).

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L., 1991: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki chrząszczy (*Coleoptera*). Wiad. Entomol., **10**, 4: 197–205.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1980: Chrząszcze *Coleoptera* – Kusakowate *Staphylinidae*, część 2. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 7: 1–272.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1981: Chrząszcze *Coleoptera* – kusakowate *Staphylinidae*, część 3. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 8: 1–330.
- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, i Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 440 ss.
- LOHSE G. A., 1964: *Staphylinidae I (Micropeplinae bis Tachyporinae)*. w: FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A., Die Käfer Mitteleuropa. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 264 ss.
- LOHSE G. A., 1989: 23 Familie: *Staphylinidae*. W: LOHSE G. A., LUCHT W. H., Die Käfer Mitteleuropas, I: Supplementband mit Katalogteil. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. Band 12: 121–319.
- LUCHT H. W., 1987: Die Käfer Mitteleuropas – Katalog. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- STANIEC B., 1994: Materiały do poznania kusakowatych (*Coleoptera, Staphylinidae*) Wyżyny Lubelskiej. Część I. Wiad. Entomol., **13**, 2: 95–99.
- SZUJECKI A., 1980: Kusakowate – *Staphylinidae*, Kusaki – *Staphylininae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa-Wrocław, XIX, **24 e**: 1–164.